

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА..... 4

Розділ I

СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР: ТЕНДЕНЦІЙНІСТЬ РОЗВИТКУ

Чернуха Н.М.	ЦІЛІСНІСТЬ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: ВИКЛИКИ ЧАСУ, РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ...	5
Прошкін В.В.	ІНТЕГРАЦІЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ.....	15
Терентьєва Н.О.	ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ: ДРУГА АКАДЕМІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ...	41
Мельниченко О.В.	ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР: АРГУМЕНТИ «ЗА» ТА «ПРОТИ».....	62

Розділ II

ПОДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ

Паламарчук Л.Б.	ПОЛІКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА.....	80
Фруктова Я.С.	СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА: ТЕОРЕТИКО- МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ.....	98
Максименко В.П.	СУТНІСЬ ТА ЗМІСТ ДИДАКТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ.....	120
Саврасова-В'юн Т.О.	ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ОСВІТНЬОЇ СФЕРИ В УМОВАХ БАГАТОПРОФІЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	150

Тернопільська В.І.	МОРАЛЬНА СВІДОМІСТЬ ОСОБИСТОСТІ: ТЕОРЕТИКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	193
Муромець В.Г., Ратєєва В.О.	ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ ЗАСОБАМИ ЕСТЕТОТЕРАПІЇ.....	215

Желанова В.В.	ТЕОРЕТИКО-ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ РЕФЛЕКСИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	229
---------------	---	-----

Розділ III

ПРОЕКТУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА КОМПЕТЕНТІСНИХ ЗАСАДАХ

Малихін О.В., Полякова В.Я.	ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ НА КОМПЕТЕНТІСНІЙ ОСНОВІ.....	249
Козир М.В.	ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ПРІОРИТЕТ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ.....	266
Головчук С.Ю.	ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДІ (ЗА Г. ВАЩЕНКОМ).....	285
Леонтьєва І.В.	ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ (ЗА О. Ф. ЛАЗУРСЬКИМ).....	312
ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ.....		332

УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Київський університет імені Бориса Грінченка

**ВИЩА ОСВІТА:
ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ**

Монографія

Київ – 2015

УДК 378
ББК 74.58
В55

Рекомендовано до друку Вченою радою Гуманітарного інституту
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 11 від 24 червня 2015 року)

Редакційна колегія:

Н.М. Чернуха, О.В. Малихін, Н.О. Терентьєва,
Т.О. Саврасова-В'юн, М. В. Козир

Рецензенти:

Кузьменко В.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради;

Сейко Н.А., доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової та міжнародної роботи Житомирського державного університету імені Івана Франка;

Чобітько М.Г., доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту міжнародних відносин Національного авіаційного університету.

Вища освіта : досвід і перспективи : монограф. / редкол. :
В55 Н. М. Чернуха, О. М. Малихін, Н. О. Терентьєва, Т. О. Саврасова-В'юн,
М. В. Козир. – Черкаси : Видавець Чабаненко Ю.А., 2015. – 336 с.

ISBN 978-966-929-000-6

Коллективна монографія є проектом кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка. Змістове наповнення відображає роботу авторського колективу над науковою темою кафедри. Матеріали монографії логічно згруповано у три розділи: «Сучасний освітній простір: тенденційність розвитку»; «Підготовка майбутнього педагога у контексті компетентісно зорієнтованої освіти»; «Проектування освітнього процесу на компетентісних засадах».

Для ефективною та якісною підготовки фахівців у закладах вищої освіти необхідним є розробка сучасних наукових та науково-методичних матеріалів. Матеріали колективної монографії стануть у нагоді науковим працівникам, аспірантам, викладачам, педагогам-практикам і керівникам навчальних закладів, студентам, магістрантам усіх спеціальностей та напрямів підготовки.

УДК 378
ББК 74.58

ISBN 978-966-929-000-6

© Авторський колектив, 2015
© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015

... У конкретних діях треба почати з визнання того, що шлях до якості освіти, враховуючи багатогранність проблеми, має принаймні кілька принципових різних векторів, що зумовлено сутнісною багатовимірністю поняття якості...

... Основні кроки до якості:

– відповідна архітектура освіти, структурна організація за рівнями, орієнтаціями, галузями, що дає змогу повно реалізувати її функціональне, сутнісне призначення...

– приведення у відповідність рівня освіти її призначенню, головній меті й сутності...

– забезпечення відповідної освітньої діяльності та змісту освіти ухваленим стандартам...

В.Г. Кремень

З доповіді на загальних зборах НАПН України

30 жовтня 2014 р.

ПЕРЕДМОВА

У стрімкому поступі XXI століття незаперечними залишаються пріоритетні вектори сучасного освітнього простору: демократизація освіти, надання їй державно-національної спрямованості, інтеграція в європейський простір, що докорінно змінює філософію вищої освіти в Україні та висуває нові вимоги до професійного рівня сучасного випускника вищого навчального закладу. Зокрема, роботодавців цікавить не набір теоретичних знань, а комплекс умінь у таких галузях діяльності, як інтелектуальна, громадянська, правова, комунікаційна, інформаційна тощо, які допоможуть фахівцю самостійно вирішувати проблеми, що можуть виникати у процесі професійної діяльності. Для роботодавця провідною є якість професійної освіти як результату.

У контексті зазначеного актуального звучання набуває процес компетентнісного підходу до освіти як ключова методологія її модернізації. Цей процес потребує сутнісних змін у всіх ланках освітньої практики: у цінностях, цілях і результатах освіти, в її змісті, формах, методах, засобах навчання вищого навчального закладу, у взаєминах із зовнішнім середовищем.

Нагальною є потреба зміни форм освітнього процесу у вищій школі в напрямі вільного переходу від власне навчання до професійного самовираження в реальних умовах трудової діяльності, до успішної професійної та життєвої самореалізації кожної особистості.

Суспільна потреба в усебічно розвиненій, компетентній особистості визначає цілі, завдання, організаційно-змістову структуру всіх ланок сучасної освіти. Тож *фахівці, причетні до цілісного освітнього процесу, мають усвідомити, що стати духовно зрілою, компетентною, конкурентоспроможною особистістю означає мати соціально-моральну позицію, відповідати за цю позицію та стверджувати її своїми діями, вчинками, усвідомлювати особисту причетність до локального, національного і світового соціуму.*

Саме у форматі зазначеного побудовано змістову і структурну складові колективної монографії. Науковці-педагоги, освітні практики пропонують відповіді на виклики сучасного освітнього середовища.

Н.М. Чернуха
доктор педагогічних наук, професор

РОЗДІЛ I | СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР: ТЕНДЕНЦІЙНІСТЬ РОЗВИТКУ

Надія Миколаївна Чернуха

ЦІЛІСНІСТЬ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: ВИКЛИКИ ЧАСУ, РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

Підрозділ присвячено вивченню цілісності освітнього процесу. Проаналізовано зміни в сучасній освіті. Розглянуто проблему формування цілісності освітнього простору в сучасних освітніх закладах. Визначено, що цілісний освітній процес не є однозначним елементом системи, доцільніше його трактувати як інтегруюче утворення, яке виступає суттєвим фактором реалізації тенденцій у сучасному освітньому просторі.

Ключові слова: освітній процес, освітнє середовище, цілісність освітнього процесу, формування цілісності, національна система освіти України.

Пріоритетним завданням сучасної вищої школи України є інтеграція в європейське освітнє середовище на ґрунті реалізації базових положень Болонського процесу та прагнення стати невід'ємною складовою цілісної системи освіти Європи та світу цілому. Виконання зазначеного завдання має відбуватися на позиціях збереження багатого теоретичного та практичного досвіду вітчизняної філософської, психологічної та педагогічної науки, бережливого ставлення до неповторного національного духу українського народу, зокрема, традицій і ментальності.

Зазначимо, зміни в сучасній освіті ґрунтуються на трьох важливих імперативах: «імператив усебічного, універсального, гармонійного розвитку особистості; імператив формування нової парадигми компетентнісно орієнтованого професіоналізму; імператив переходу від одновимірної до багатовимірної людини, навчання стає мистецтвом, яке сприяє прагненню особистості до саморозвитку» [10]. З огляду на ці три імперативи важливими пріоритетами, які має враховувати сучасна освіта, стають: «посилення самостійності людини та її здатності до самоорганізації; уміння людини відстоювати свої права; готовність до співпраці, розвиток творчої діяльності; формування терпимості до чужої думки, уміння вести діалог, знаходити змістовні компроміси» [10]. Відтак, вищезазначене актуалізує цілісність освітнього процесу, як умову і шлях до найбільш ефективного і якісного результату особистості в освіті.

Підґрунтям цілісності сучасного освітнього простору на імплементаційно-практичному етапі є, перш за все, інтеграційні процеси, які мають відбуватися на різних рівнях: кроснаціональному; інтеросвітньому (у межах національної системи освіти України); методологічному; змісту

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Головчук Світлана Юріївна – доцент кафедри теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук

Желанова Вікторія В'ячеславівна – доцент кафедри теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор педагогічних наук, доцент

Козир Маргарита Валентинівна – старший викладач кафедри теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук

Леонтєва Інна Василівна – старший викладач кафедри теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Максименко Валентина Петрівна – доцент кафедри теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент

Малихін Олександр Володимирович – професор кафедри теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор педагогічних наук, професор

Мельниченко Ольга Володимирівна – доцент кафедри теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат історичних наук, доцент

Муромець Вікторія Григорівна – доцент кафедри теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук

Паламарчук Лариса Борисівна – професор кафедри теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор педагогічних наук, професор

Полякова Вікторія Ярославівна – головний спеціаліст управління освіти і науки виконкому Криворізької міської ради

Прошкін Володимир Вадимович – завідувач науково-методичного центру досліджень, наукових проєктів та програм, доктор педагогічних наук, доцент

Ратєєва Вікторія Олександрівна – практичний психолог Сумського державного педагогічного університету імені А. С.Макаренка

Саврасова-В'юн Тетяна Олександрівна – доцент кафедри теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат психологічних наук

Терентєва Наталія Олександрівна – доцент кафедри теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент, докторант

Тернопільська Валентина Іванівна – професор кафедри теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор педагогічних наук, професор

Фруктова Яна Станіславівна – доцент кафедри теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент, докторант

Чернуха Надія Миколаївна – завідувач кафедри теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор педагогічних наук, професор

Наукове видання

ВИЩА ОСВІТА: ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ

Монографія

За подані матеріали відповідають автори

Формат видання 60x84/16

Умовн. друк. арк. 19,53. Тираж 300 прим.

Видавець Чабаненко Ю.А.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців

Серія ДК № 1898 від 11.08.2004 р.

Україна, м. Черкаси, вул. О. Дашковича, 39

Тел. (0472) 56-46-66

E-mail: office@2upost.com

Друк ФОП Чабаненко Ю.А.

Україна, м. Черкаси, вул. О. Дашковича, 39

Тел. (0472) 45-99-84, 56-46-66

E-mail: office@2upost.com